

माछा भुरा बारे मापदण्ड, २०६१

पशु सेवा विभागको मिति २०६१।०५।२५ को निर्णय अनुसार स्वीकृत

पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा ऐन, २०५५ को दफा १८ एवम् र पशु स्वास्थ्य तथा पशु सेवा नियमावली, २०५६, को दफा १७ बमोजिम गुणस्तर तथा मापदण्ड सम्बन्धी व्यवस्था अनुसार माछाको भुरा र सो को ढुवानीको साधनको गुणस्तर तथा मापदण्ड निम्न अनुसार तोकिएको छ ।

१. विदेशबाट पैठारी गरिने माछाको भुराको गुणस्तरको मापदण्ड:

(क) माछाको भुरा भन्नाले नेपाल अधिराज्यमा मत्स्य पालनको लागि सिफारिस गरिएका मत्स्य अनुसन्धान, स्टक इन्ट्यान्समेन्ट (Stock Enhancement) एवम् सौन्दर्यको लागि एक्वोरियम वा अन्यत्र सजाउने निम्नलिखित अवस्थाको मत्स्य सबजलाई सम्भन्नु पर्दछ ।

१. भ्रुण अवस्थाको फुल (Spawn)

२. ह्याचलिङ्ग, गर्भ पोषण थैली (Yolk sac) उपयोग भैसकेको एवम् स्वतन्त्र रूपमा पानीमा तैरने क्षमता विकास हुदै गरेको भुसुना माछा भुरा

३. आँखा विकसित भएको भ्रुण (Eyed-egg)

४. सानो माछा भुरा (Fry) सरदर साइज २ ग्रामसम्म तौल भएको भुरा

५. ठुलो माछा भुरा (Fingerling) सरदर साइज २ देखि १० ग्रामसम्म तौल भएको भुरा

६. वर्षे भुरा (Advanced Fingerling) सरदर साइज १० ग्राम भन्दा माथि तौल भएको भुरा

७. भ्रिगे माछा वर्ग (Crustacea) मा पर्ने भरखर जन्मेका लार्भि अवस्था (Larval) पार गरि सकेर वयस्क अवस्थाको शारिरीक विकास भैसकेको अवस्थाको भुरा

(ख) मत्स्य विज्ञ एवं जिउदो माछा पैठारी गर्दा सो को साथमा आधिकारिक अन्तर्राष्ट्रिय मत्स्य स्वास्थ्य प्रमाणपत्र साथमा संलग्न हुनु पर्नेछ ।

(ग) माछाको भुरा ढुवानीको लागि तयार गरिएको अवस्था सम्ममा कुनै रोगको लक्षण नदेखिएको हुनु पर्दछ ।

- (घ) माछाको भुरा उत्पादन गर्ने मत्स्य ट्याचरी एवं मत्स्य नर्सरीसंग सम्बद्ध अन्य संरचना (Facilities) संलग्न तालिका (१) मा उल्लेख भएका माछाको रोगबाट मुक्त भएको हुनु पर्दछ ।
- (ङ) माछाको भुराको जात र नश्ल प्रमाणित भएको हुनु पर्दछ ।
- (च) माछाको भुराको स्वस्थ, फुर्तिलो र आँखा चम्किलो हुनु पर्दछ ।

२. **विदेशबाट पैठारी गरिने माछाको जाति सम्बन्धी मापदण्ड :**

नेपालमा मत्स्य पालनको लागि सिफारिस गरिएका निम्न लिखित जातिका माछाको भुरा मात्र आयात गर्न पाईने छ । मत्स्य पालनको लागि सिफारिस नभएका जात वैदेशिक पैठारी एवं स्वदेशमा ओसार पसार र बिक्रि गर्न पाईने छैन ।

नेपाल मत्स्य पालनको लागि सिफारिस भएका माछाका जातहरू :

- कमन कार्प (Cyprinus carpio)
- सिल्भर कार्प (Hypothalmitchthys molitrix)
- बिगहेड कार्प (Aristichthys nobilis)
- ग्रास कार्प (Ctenopharyngodon idella)
- रोहु (Labeo rohita)
- नैनी (Cirrhinus mrigala)
- भाकुरा (Catla catla)
- रेन्वो ट्राउट (Onchorhynchus mykiss)

तर अनुसन्धान वा परीक्षणको लागि नेपाल सरकारको सम्बन्धित निकायको पूर्व स्वीकृतिमा जुन सुकै जातको माछाको भुरा पैठारी तथा निकासी गर्न यस मापदण्डले बन्देज गर्ने छैन ।

(ख) मत्स्य विकास र विस्तारको लागि हाल अनुसन्धानका दृष्टिकोणले महत्वपूर्ण मानिएका तपसिल बमोजिमका आयातित जातका माछाका भुरालाई अनुमति पत्रका आधारमा पैठारी तथा निकासी, ओसार पसार र बिक्रि वितरण गर्न यस मापदण्डले बन्देज गर्न पाईनेछ ।

- तिलापिया जाति (Orichromis nilotica)
- मागुर जाति (Clarias species)
- भिङ्गे माछा जाति (Macrobrachium species)
- पोठीया जाति (Puntius goniotus)

- पेंगासियस (Pangacius species)
३. **माछाका भुरा पैठारी गर्ने नाका सम्बन्धी मापदण्ड :**
- (क) नेपालमा मत्स्य पालनको लागि सिफारिस गरिएका जातका माछाका भुरा एवम् सौन्दर्यको लागि एक्वेरियम मा सजाउने उद्देश्यले उष्ण जातिय माछा (Tropical species) विदेशबाट पैठारी गर्दा क्वारेन्टाइन चेक पोष्टबाट मात्र आयात गर्न सकिनेछ ।
 - (ख) अनुसन्धान वा परीक्षणको लागि नेपाल सरकारको पुर्व स्वीकृतिबाट आयात गरिने नयाँ जातको माछाको भुरा अन्तर्राष्ट्रिय हवाई मार्गबाट नेपाल प्रवेश गराउन पाउने गरि नाका तोकिएकोछ ।
४. **माछाका भुरा ढुवानी तथा प्याकिङ्ग सम्बन्धी मापदण्ड**
- (क) माछाका भुरा ढुवानीको लागि प्याकिङ्ग गर्न पुर्व भुराको अवस्था हेरि ८ देखि २४ घन्टा पहिले कण्डसनिड गराईएको हुनु पर्दछ ।
 - (ख) भुरा प्याकिङ्ग गर्दा सफा र स्वच्छ पानीको प्रयोग गरेको हुनु पर्दछ ।
 - (ग) प्याकिङ्ग भएर आएको माछाका भुरामा स्वस्थ माछाको भुरामा हुनु पर्ने सवै अवस्था विद्यमान भएको र रोग परजिवी का लक्षणहरू नदेखिएका हुनु पर्दछ, कत्ला भरेको, पुच्छर वा पखेटा काटिएको, जिउमा ढुसी देखिएको, शरीरमा रक्तश्राव भएको, आँखा बाहिर निस्केको, शरीर बांगो टिंगो भएको, कत्ला उठेको, सेतो थोप्ला भएको, आँखामा बादल लागेको, पेट फुलेको, पिंघमा पल्टेर बसेको, तैरने सन्तुलन गुमाएको, रंगमा फरक आदि आँखाले देख्न सकिने रोग परजिवीका लक्षण मुक्त भएको हुनु पर्दछ ।
 - (घ) माछाका भुरा ढुवानी गर्दा निम्न लिखित तीन प्रकारले प्याकिङ्ग गरि ढुवानी गर्न सकिनेछ ।
 १. प्लाष्टिक वा धातुको मुख खुल्ला भएको भाडामा एरियटर अक्सिजन ग्याँसको उपयोग गरेर वा नगरेर ।
 २. प्लाष्टिकको ब्याग वा बन्द भाँडामा अक्सिजन ग्याँस पर्याप्त रहेको एअरटाइट अवस्थामा प्याक गरेर ।
 ३. आँखा विकसित भएको माछाको फुल (Eyed egg) लगायत अन्य मत्स्यजन्य जैविक वस्तु (Live Genetic Material) लाई इन्सुलेटेड स्टाइरोफोरम भित्र बरफमा प्याक गरेर ।

४. भुरा प्याक भएको प्लाष्टिकको थैलालाई प्वाल पर्न र अक्सिजन लिक हुनबाट बचाउन कार्डबोर्ड वा अन्य उपयुक्त भाडो भित्र राखेर ढुवानी गरिएको हुनु पर्दछ ।
 ५. माछाका भुरा ढुवानी भएको प्याकको भित्रपट्टी र बाहिरपट्टी पनि लेबल लागेको (भुरा प्याक भएको मिति, जात, साईज, संख्या समेत) खुलाईएको हुनु पर्दछ ।
 ६. लठ्याउने औषधी (Tranquilizer) प्रयोग गरि ढुवानी गरि ल्याएको भए प्रयोग भएका रसायन एवं सोको मात्रा उल्लेख भएको हुनु पर्दछ ।
 ७. खाद्य प्रयोजनको लागि मृत अवस्थाको सिंगो माछा (Dead Unviscerated Fish) वा मत्स्यजन्य उत्पादित वस्तुबाट पनि मत्स्यजन्य रोग परजिवीको संक्रमण हुन सक्ने भएकोले त्यस्ता वस्तु पैठारी वा निकासी गर्दा पशु क्वारेन्टाइन कार्यविधि २०६४ को अनुसूचि ३ र ४ मध्ये उपयुक्तताको आधारमा कुनै अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्ड अनुसारको स्वास्थ्य प्रमाणपत्र साथमा संलग्न रहनु पर्नेछ ।
५. **अनुगमन एवं मुल्याङ्कन सम्बन्धी व्यवस्था :**
- (क) पशु सेवा विभाग वा अन्तर्गतको यस विभागले तोकेको सम्बद्ध कार्यालय एवं मत्स्य विकास निर्देशनालय वा यसले तोकेको सम्बद्ध अनुसन्धान, शिक्षण संस्था, गैर सरकारी एवं अन्य कार्यालयको संयुक्त समन्वयमा माछा भुरा एवं मत्स्यजन्य सामग्री पैठारी हुने चेकपोष्टको स्थलगत अनुगमन गरिनेछ ।
 - (ग) मत्स्यजन्य सामग्री पैठारी हुने पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय/चेकपोष्टले सम्पन्न गरेको कार्यको जानकारी मासिक रूपमा मत्स्य विकास निर्देशनालयलाई पनि उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
६. पैठारी वा निकासीको लागि आवश्यक पर्ने मत्स्य स्वास्थ्य सम्बन्धि प्रमाणपत्रहरू **OIE International Aquatic Animal Health Code (२००४ को खण्ड ६ मा उल्लेख भएका Aquatic Animal Health Certificates** मा आधारित रहेको हुनु पर्नेछ ।

अनुसूची-१

OIE मस्य आचारसंहिता २००४ (OIE Aquatic Animal Health Code-2004) मा तोकिए अनुसार Part 2 Diseases of Fish : Section 2.1 Diseases Listed by OIE मा उल्लेखित मध्ये खण्ड क मा उलेख भएका रोग लागेका माछाको भुरा पैठारी र बिक्रि वितरण गर्न पाइने छैन ।

खण्ड (क) Diseases of Fish listed by OIE

१. Epizootic haetopoitic necrosis
२. Infectoius haetopoitic necrosis
३. Oncorhynchus masou virus disease
४. Spring viraemia of carp
५. Viral haemorrhagic septicaemia
६. Channel catfish virus disease
७. Viral encephalopathy and retinopathy
८. Infectious pancreatic necrosis
९. Infectious salmon anaemia
१०. Epizootic ulcerative syndrome
११. Bacterial Kidney Disease (Renibacterium slamonimarum)
१२. Enteric septicemia in cat fish
१३. Piscirckettsiosis (Piscirckettsia salmonis)
१४. Gyrodactylosis (Gyrodactylus salaries)
१५. Red sea bream irridoviral disease
१६. White sturgeon irridoviral disease

अनुसूची-२

नेपाल अधिराज्यमा तपसिल बमोजिमका ८ वटा पशु क्वारेन्टाइन कार्यालयहरू रहेका छन् । ति कार्यालय अन्तर्गत आवश्यकता अनुसार पशु क्वारेन्टाइन चेकपोष्ट र नाकाहरू संचालन गरिने छन् ।

क्र.स.	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालयको नाम	जिल्ला	कैफियत
१	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, काकरभित्ता	भापा	
२	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, विराटनगर	मोरङ	
३	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, जनकपुर	धनुषा	
४	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, वीरगन्ज	पर्सा	
५	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, काठमाडौं	काठमाडौं	
६	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, भैरहवा	रुपन्देही	
७	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, नेपालगंज	बाँके	
८	पशु क्वारेन्टाइन कार्यालय, गड्डाचौकी	कंचनपुर	

अनुसूची-३

INTERNATIONAL AQUATIC ANIMAL HEALTH CERTIFICATE FOR LIVE FISH AND GAMETES

NOTE : Mark all the relevant items with a cross in the appropriate space

1. Identification

Cultured Stock Wild Stock Fish

Species

Latin name :.....

Common name :.....

Age (Years)

Unknown 0± 1± 2± >2±

Total weight (kg) :.....

or

Number (×10000)

2. Place of harvest

a. Country :.....

b. Zone :.....

c. Aquaculture establishment/zone :

d. Name :.....

e. Location:.....

3. Origin of consignment (if different from ii)

a. Country :.....

b. Zone :.....

c. Aquaculture establishment/zone :

d. Name :.....

e. Location:.....

4. Destination

1. Country :.....
2. Zone :.....
3. Aquaculture establishment/zone :
 - a. Name :.....
 - b. Location:.....
 - c. Nature and identification of means of

5. I, the undersigned, certified that the live fish and/or fish larvae, fish gamete, ova and fertilized eggs in the present consignment have as their place of production a : country zone Aquaculture that has been subjected to an official fish health surveillance scheme according to the procedure described in OIE Diagnostic manual for Aquatic animal disease that the country, zone or aquaculture establishment identified in section 2 is officially recognized as being free from the p[athogen causing disease listedn in this aquatic code, as identified in the table below M-

Name of diseases	Country		Zone		Aquaculture establishment	
	Yes	No	Yes	No	Yes	No
Epizootic haetopoitic necrosis						
Infectoious haetopoitic necrosis						
Oncorhynchus masou virus disease						
Spring viraemia of carp						
Viral haemorrhagic septicaemia						
Channel catfish virus disease						
Viral encephalopathy and retinopathy						
Infectious pancreatic necrosis						
Infectious salmon anaemia						

Epizootic ulcerative syndrome						
Bacterial Kidney Disease (Renibacteriumslamonimarum)						
Enteric septicemia in cat fish						
Piscirickettsiosis (Piscirickettsia salmonis)						
Gyrodactylosis (Gyrodactylus salaries)						
Red sea bream irridoviral disease						
White sturgeon irridoviral disease						

\Exporting

Country :.....

Component Authority :.....

Stamp :

Date :.....

Issued at :.....

Name and address of certifying official:.....

IMPORTANT NOTE : This certificate must be completed no more than three days prior to shipment